

Dags att damma av bokhyllan för lite fräsch läsning

Städning är en vardagssyssla som var och en av oss har någon slags relation till. Litteraturvetaren Maria Antas, som utkommit med den aktuella och djupdykande *En stor bok om städning – vardagsessäer och tankeflykt* (2013), berättar att hon inte är brydd av smuts och dammråttor, utan städar då andan faller på. Känner du igen dig själv? Den typiska finländska kärnfamiljen kan säkert relatera till detta. Förstås finns det de som aldrig har startat en dammsugare och inte kunde bry sig mindre om lite (mycket) smuts, samt pedanter som försöker förrinta alla dammpartiklar, sandkorn och bakterier som kan tänkas finnas i ett hushåll.

Maria Antas har studerat material ur Folkkultursarkivet i Svenska Litteratursällskapet och har där funnit etnologiskt och folkloristiskt material som behandlar kulturen kring städning och smuts. Hon diskuterar också forskning och litteratur om städning såsom Maja Ekelöfs politiska roman *Rapport från en skurhink* (1970) och Gudrun Linns uppseendeväckande doktorsavhandling *Badrum och städning: hur skall badrum byggas för att underlätta städningen?* (1985). Arkivmaterial, forskning från olika vetenskapsområden och litteratur varvas med historik och bakgrund kring olika städningsrelevanta aktörer såsom det finska företaget Sini, det över hundraåriga Mar-

thaförbundets nationsbyggande och moderna syfte, men även vad som finns att beskåda i den vida världen. För någon som söker konventionella städtips är boken inte det första valet, även om den också ger intressanta synpunkter på och tankar kring allt från mangling till städning av hemdatorns hårddiska.

Men varför skriva om något så tillsynes betydelselöst och tråkigt icke-göra som städning? Som kulturvetare är det förstas här man bör vakna upp, i det enkla och vardagliga finner man många betydelser. Ett enastående exempel är Billy Ehns och Orvar Löfgrens *När ingenting särskilt händer: nya kulturanalyser* (2007), en etnografisk studie som behandlar det som händer i folks inre världar: vardagsflykt i form av dagdrömmeri, alternativa verkligheter och hemlig tävlan. Mycket finns under ytan som man inte tänker på och det är antagligen vad Antas vill framföra med sin bok, som träder in i ett underskattat, outnyttjat forskningsområde.

Antas kan konsten att skriva både underhållande och sakligt om ett ämne man egentligen inte borde kunna skriva om. Statistik blandas med tankar kring litteraturen och forskningen som presenteras och nu som då dyker minnen från de tidigare generationerna upp. Boken är skriven i essäistisk stil vilken känns väldigt egenartad då man läser boken, och gör att den påminner om Ekelöfs *Rapport från en skurhink*, som är skriven i dagboksformat. De korta textsammanhangen är behaglig läsning även för ovana läsare trots att ämnet är lite tungt. Ekelöf är dock mer politisk och skakade om Sverige med sin röda bok och sina skildringar av en lågavlönt kvinnas vardag i välfärdssverige på 1960-talet. Pricken över i:et var förstas att hon tillhörde arbetarklassen. *En stor bok om städning* är förutom varierande läsning också samhällskommenterande och aktuell i och med att låglönevardag och städbranschen varit på tapeten

I boken beskrivs städryket på ett respektfullt vis, vilket jag som före detta städare reagerade positivt på. Grovt generaliserat finns det två slags inställningar till städare: det supernoga synandet som ofta utmynnar i oskäligen klagomål samt låt-gå-attityden. Att välja vilken av dessa två är värst är som att välja mellan pest eller kolera. Kunder vars kravnivå på arbetet ligger nära perfektionism skapar en bild av bristande respekt gentemot och en känsla av otillräcklighet hos städaren. Låt-gå-kunder förkunnar inte arbetets betydelsefullhet och får jobbet att kännas likgiltigt. Städare vaknar före tuppen, medan kontorsarbetarna och tjänstemännen ännu dricker sitt morgonkaffe invaderar städarna kontoren, efter det sveper de vidare till de tomma hemmen. Aldrig i vägen, alltid osynliga. Städare osynliggörs systematiskt och utan vidare reflek-

tion. Tyvärr är de dåliga arbetsvillkoren samt det accelererande arbetstempot föga förvånande med tanke på att städning är ett lågstatusyrke och även ett kvinnogöra.

Antas har många synpunkter på städning ur ett genus- och klassperspektiv. Hon skriver många gånger att det är självklart att städningen har utförts av hemmets kvinnor. Hushållsarbete bland andra tunga, monotona jobb har länge ansetts vara en kvinnlig syssla, och har därför inte haft mycket betydelse utanför den privata sfären, där främst män vistats. Männerna har arbetat i det offentliga rummet med politik, ekonomi och media, kvinnorna i det privata. Det mansdominerade offentliga rummet har dessutom inte haft intresse av att lyfta kvinnors problem och angelägenheter. Även kvinnligt och manligt behandlas, till exempel diskuteras antropologen Sarah Pinks bok *Home Truths: Gender, Domestic Objects and Everyday Life* (2004), som är en undersökning av hur människor förhåller sig till städning. Sarah Pink belyser städning ur köns- och klassperspektiv genom sina intervjuer där kvinnornas realistiska skildringar av städproceduren skiljer sig markant från männens äventyrliga berättelser, i vilka smuts är en farlig fiende som besegras med rationalitet och heroism.

Förutom att ge en röst åt städare och många andra kvinnor påminner Antas om hur starkt städningen är rotad i sin kultur och i samtiden. Smuts och oordning tillåts i allt mindre grad samtidigt som ytorna blir blankare, smutsen synligare, städningen mer krävande. Sättet vi städar på smälter ihop med den pågående estetiseringen av hemmet, samt med den fasadlivsstil och materialism som alla de perfektionssträvande inredningstidningarna bjuder på.

En stor bok om städning behandlar städning både nu och då, och teman som klass och genus kommer fram, men framförallt är den en kritisk granskning av våra västerländska värderingar och hur de syns i vår livsföring. Det är rätt så befriande att läsa Antas då hon tar avstånd från konsumismen. Detta är en ypperlig tankebok för alla som är trötta på den perfekta hemidyllen och de galnaste produktinnovationerna. Städning är alltid aktuellt i våra liv och kan också vara meningsbärande, det har Antas bevisat med denna bok.

Camilla Linko